

Ovidiu Genaru · Mircea könyve. Duna-csatorna

Ovidiu GENARU

Mircea könyve Duna-csatorna

Fordította és a jegyzeteket írta Demény Péter

Bookart, 2024

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült:
Ovidiu Genaru: *Cartea lui Mircea. Canal*
(Editura Junimea, Iași, 2019)

Támogató a Romániai Magyar Demokrata Szövetség
és a Communitas Alapítvány

Készült a Romániai Írók Szövetsége
román–magyar fordítói programja keretében

Szerkesztette Lövétei László László

*Testvérem, Mircea emlékére, aki 1948 és 1950 között
politikai fogoly volt Suceaván és a Târgșoru Nou nevű
helységben, 18 évesen. Neve, Mircea Bibire, ott szerepel
a Kommunizmus és Ellenállás Áldozatainak máramaros-
szigeti emlékművén.*

ISBN 978-606-8994-85-7

© Ovidiu Genaru, 2024
© Magyar fordítás Demény Péter, 2024
© Bookart, 2024

Mottó

*„Vedd le rólam szemed, hadd örüljek egy kicsit,
mielőtt elmegyek, s vissza nem térek a sötétség
és az árnyék országából, a sötétség honából,
hol nincs semmi rend, hol a napvilág is fekete
éjszaka.”*

(Jób 10, 20-22)

Az éheztes egy lassúbb golyó.
Egy megdermedt golyó. A börtönben pókháló nő tőle a zugokban.
Elnézést. Elájultam a fájdalomtól.
Most,
ha már úgyis lefröcsköltetek a víztömlővel
és felébresztettek, kérlek,
kezdjétek előlről. Tegyétek a dolgokat.

A szerző

Mircea könyve

1948. június 12.

Tegnap hármat tartóztattak le a nyolcadikból.
Mintha csak a föld nyelte volna el őket. Ma
kettőt. Az egyik Mircea, az iskola eminens
tanulója. Börtönbe megy,
börtönbe megy, és másnap
az eljárásnak megfelelően
egy orosz kamion padlójára
lökve viszik át a városon.
Ő a példa. Legyen látványosság. Legyen cirkusz.
Négy élesre töltött fegyvert
fognak a szörnyű teremtményre.
A nép ellensége rövidnadrágban van.
A rövidnadrágot barna katonai vászonból
varrták, az anyag a háborút követő
nyomorúság terméke. Az osztályellenségnek
ezer arca van. Hogy félrevezesse az Államot.
Egy komisszár a Grimberg nevet viseli.
Egy bákói Grimberg nagyfőnök lett
a Szekunál.
Mircea 18 éves,
és azt hiszi, lelövik.
Fél. Nagyon fél,
nehogy hőssé váljon.
Családunk nincs hozzászokva
az ilyen rendellenességekhez.

Ne csinálj ostobaságot, Mircea!

Mikrobák nélküli járvány fertőzi meg az agyakat.
Bűzt áraszt. Perverz. Napkelte felől
érkezik. Az inkubációnak
nincs lappangási ideje, és
a tünetek atipikusak. Hogyan
nyilvánul meg? Esete válogatja.
Azon a napon a tanár
alávetette magát az utasításnak. Parancsba kapta.
A betegség eléri a tudatalattit.
Így hát a pedagógus
egy feladattal jött be. Az órára.
Gyere velem, Mircea.
Kivezette az osztályból. Az iskola
udvarán egy fekete limuzin. Temetés-,
égett viasz- és halottaskocsi-szaga volt.
Két ügynök cigarettázott benne. Az egyik Grimberg volt.
Belökték. Elővették
a pisztolyukat. Ne csinálj
ostobaságot! Nincs hova
szöknöd. Durvák voltak.
Élve volt szükségük rá.
A jövő érthetlenné változott.

A Diadalív alatt a börtönbe

A Sziguránca pincéjében Mircea
a gyomrára mért erős ütések ellenére is
csak egy fehér papírlapot ad be. Fehér, fehér, makacsul
fehér. A komisszárnak
habzik a szája, felugrik a székből,
a fogolyra veti magát, üvölt. Öklét rázza.
Szóval nem akarod megírni. Holnap
már arra is emlékezni fogsz, amit nem tudsz.
Másnap ugyanaz a kudarc. Ugyanazok
az ütések. Ugyanazok a gyalázkodások.
Harmadik éjjelen minden
letartóztatottat átvisznek
a felfegyverzett katonák alagútján. Valóságos
Diadalívnek tűnik.
Az állomás felé. A sehol felé.
Elemlámpák fénye hasít ki szorongató
tömböket a sötétségből,
mint amikor
az ember elveszíti az eszméletét. Nyers parancs- és
tilalomszavak.
Rabszolgák és holt lelkek
gazdái. Zarándoklás a pokolba.
Az első lépések az Aranykorszak felé.

Terepjáró

Forrongó júniusi éjszakán
ugyan hová? Levegő nélkül hová,
a foglyok mégis állva maradtak,
egymásnak támaszkodtak,
a verejtéktől és egymás szellentéseitől ájultan.
Mert nem volt hová leesniük.
Egy hermetikus terepjáróban. Vizelettől nedvesen.
Az osztályellenség bűzös vizelete
nem olyan, mint a nép vizelete.
A nép vizelete illatszer.
Nem guggolhattál le. Nem
vakarózhattál. Csak nyelvedet
mozgathattad a szádban, és a szívedet,
amennyire a szerencse engedte, hogy
felgyorsuljon a félelemtől.
Mirceát magába zárta az emberi
magma.
Egyik keze a levegőben, mert
nem fért el a teste mellett. A keze,
amely olyan tökéletesen írta
az iskolában az ónémet
rondírást.

A jajgatás laboratóriuma

A pincébe lökve két hordóval együtt,
melyek a kizsákmányolóktól
maradtak ott.
A hordókban burzsoá sötétség.
Még három elvtárs van ott,
mindegyik kopaszra nyírva,
csíkos ruhában, összeverve, éhesen,
kéken. Mircea cipőfűző nélkül
vonszolja a lábát.
Istenem, ez nem egy rossz álom.
Rémálom. Valószínűtlen álom,
amelyből ágyadban ébredsz. Nem.
Felébredsz, és nekifogsz a házinak. Nem.
Jajgatás hallik. Ez a valóság. Vad világ.
Egy emelettel fennebb a jajgatások laboratóriuma.
Az osztályharc vágóhídja.
Felettünk kitépik a foglyok haját. Körmöt
tépnek ki világhírű szibériai módszerek szerint.
Mi a 63-as cellából halljuk, amint
a nép bosszút áll. Nem bocsát meg.
A nép egész álló éjjel
egyre csak ütlegel.
Ahogy a nap lemegy, felébred a kínzás. De
miért éjszaka? Csak éjszaka, egészen hajnalig.
A fájdalom összeakadt nyelvvel ordít.

A kihallgatás első napja

Ez a proletárdiktatúra. Írd,
amit diktálunk.
Derüljön ki, hogy a nép
ellen szövetkeztél. Hogy
fegyvereket rejtegetsz
az erdőben. A hegyekben. Hogy
ez meg az. Hányan voltatok, hol és mikor.
Vasgárdisták. Burzsoá cseléd. Írjad,
ne bámulj. Értsd meg, senki
nem jut ki innen élve. Nekünk
van türelmünk.
Nekem az összeesküvés kell. Mit
forraltatok. Hallod?! Az összeesküvés.
A németeket csodálad. A *Signal*¹ olvasod.
Azt a fasiszta lapot. Ismerd el.
Mindent tudunk, mindent. Az igaz
barátok súgtak be. Nekünk nevek
kellenek, címek. Hogy eltaposunk.
Egy sem marad eltaposatlan.
Veled kezdjük.
Ha nem ismered be, itt a korbács.
Bármit megtehetünk, és senkinek nem tartozunk
elszámolással.
Íme, egy példa. Ha szépen kérsz, agyonlőlek.
Térdre,
te állat.

A nyilatkozatban Mircea
annyit írt:
Mindössze 18 éves vagyok.

¹ *Signal* – 1940 és 1945 között a náci Németország propagandisztikus kiadványa

Mocsárláz

Tehát itt a londoni Tower
Suceaván. Hollók nélkül.
Tehát valami ilyesmit
mondott valaki valamikor,
és amit mondott, az talált, és
valamikortól megőrződött.
Mire az alagsorba ér a nappali fény,
már csak középkori mécsesnek tűnik.
Mircea
olyannak érzi a félárnyékokat,
mint a mocsárlázat.
Mint a remény tuberkulózisát.
Van tehetsége a hasonlatokhoz.
Az otthoniak úgy képzelik, hogy
Oroszországba deportálták
őket.
Oroszország parancsol, Oroszország az úr. Amit Oroszország
mond, az úgy van.
Oroszország roppantul szerény.
Később derült ki,
hogy Romániában is vannak Szibériák.
Ha máshol is van Szibéria, nálunk miért ne lehetne?

Olykor Jézusra gondolunk

Amikor a kulcs nyikordul a zárban,
tudjuk, hogy egyikünket hívják,
tegyen nyilatkozatot.
A kihallgatók szívóssága ördögi.
A kegyetlenségük szintén.
A vigyoruk.
Mi, a hátramaradottak
sem töltjük az időt hiába az alagsorban.
Felkészülünk, hogy kezeljük
az osztályharc laboratóriumában
kihallgatott sebeit.
Mocskos rongyokkal kötjük be őket.
Hideg borogatást teszünk rájuk.
Olykor előfordul, hogy a foglyot
hordágyon hozzák be. Eleredt az orra vére.
Akkor Jézusra gondolunk.

A vendég

Az ajtó kinyílik. Az őr kint marad.
Hirtelen a cellába lökik
az ötödik foglyot.
Behúzzák a reteszt. Drámai zörejjel.
Visszavonhatatlanul. Véglegesen.
Kizárnak a jelen időből. Az Inkvizíció idejébe
teleportáltak. Noha
a bűbájos Sztálin idejében vagyunk.
Ezúttal megúsztuk a kínzást.
De ki a boldogtalan
vendég?

Az újonnan érkezett

Az újonnan érkezett mozdulatlanul
áll az ajtóban. Elővigyázatos. Lelkeket
kutat a sötétség mélyén.

Valami meleget

a hideg falak között. Megérez. Emberi
lények és penész. Apró, rémült szemek.

Két rés. Orrlyukai emberszagot éreznek.

Még

láthatatlanok vagyunk. Aztán kivehetetlenek. Árnyak.

Tömegek. Kísértetek. Anyag nélküli energiák.

Talán meghallja a szívünket. Különbözik az

övétől. Felsőhajt. Imbolyogva felénk

indul, az egyenetlen padlón

vonszolja a cipőit. Bizonytalanul.

Vakon. Jó napot vagy jó estét.

Magabiztos a hangja. A börtön megszokott
vendégének tűnik.

Azt mondja:

Diák vagyok a vegyészeten. Iaşi-ban.

Kijavítja magát. Diák voltam

a vegyészeten.

Négy porció puliszka

Már megszokta a cellában
levő vakondhomályt.

Hirtelen már nem is figyel
ránk, mert valami

magára vonta a figyelmét.

Valami csábító. Egészen
el van bűvölve, úgy látszik.

Az ujjával egy meghatározatlan
célpont felé mutat:

Miért nem eszitek meg?

Nem bírjuk. Keserű. Héjak. Korpa.

Kijavít:

Még nem bírjátok megenni. Ilyen
a kezdet. Még nem.

Fiatalabbak vagyunk, mint ő. Szavaiból
mégis egy jövőendő fenyegetést hallunk ki.

Az újonnan jött tétovázik. Nem meri
folytatni, attól fél, visszautasítjuk.

Akkor megehetem én?

Bólintunk.

Megbánjátok. Biztos, hogy megbánjátok.

Vadul falni kezd. Nehezen nyel.

Négy kupac puliszka. Közelebb
húzza őket magához. A tenyerével óvja.

Moruzi-nak hívnak, és embertelenül
éhes vagyok.

Köszönöm. De megbánjátok.

Megbánjátok, de már késő lesz.

Moruzi úr és a játék a halállal

Armand Călinescu¹ meggyilkolják.
A legionáriusokat a köztereken lövik agyon.
Vagy a vaslui-i lágerbe deportálják őket.
Moruzi-t megkötözve hozzák ki a cellából, tízes
sorba állítják. Az állomáshoz
vezető úton legépfegyverezik őket. Éjjel.
Moruzi holttestnek tűnik. Tetteti magát.
Fürgén feltámad halottaiból.
Kúszik. Térden. Elszalad. Botoşani-ba
kerül egyik nővéréhez, aki romántanárnő.
Elbújik a padláson, és olvas, olvas,
olvas, amíg a legionáriusok
ideiglenesen hatalomra nem kerülnek.
Antonescu² meggyilkolja őket.
Moruzi úr ugyanabban a fészekben
rejtőzik három éven át.
A Sziguránca³ felfedezi a rejtékhelyét. Letartóztatják.
1944-ben a tűzvonalba küldik,
más halálraítéltekkel együtt.
Meggöngyölög. Tanulni szeretne.
Bejut a vegyészetre. Iaşi-ban. 1948-ban
harmadéves. Eljegyez egy lányt.
Boldog.

Valaki elárulja. Igazoltatják, az esküvő előtt
letartóztatják, kihallgatják,
megkínózzák, perbe fogják, elítélik. 10 évre.
Suceaván Moruzi úr lesz
a mi Emberi Ellenállás Tanárunk.

¹ Armand Călinescu (1893–1939) – politikus, 1939. március 7-től Románia miniszterelnöke. A Vasgárda gyilkoltatja meg 1939. szeptember 21-én.

² Ion Antonescu (1882–1946) – marsall, diktátor. Hitler oldalán belépteti Romániát a II. világháborúba.

³ Sziguránca – Román Titkosszolgálat, 1924 és 1940 között működött ezen a néven.